

Univerzita Karlova v Praze

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Soňa Burová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra školní a sociální pedagogiky

Romové a vzdělání

Roma and education

Bakalářská práce

Autor práce: Soňa Burová

Vedoucí práce: PhDr. Jarmila Mojžíšová, Ph.D.

2010

~ 2 ~

Prohlašuji, že předložená práce Romové a vzdělání je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

.....
podpis

Děkuji paní PhDr. Jarmile Mojžíšové, Ph.D. za odborné vedení při zpracování diplomové práce.

Také děkuji všem pedagogickým pracovníkům, dětem a především paní ředitelce za zprostředkování možnosti realizovat výzkum na základní škole a praktické škole a také za poskytnutí mnoha důležitých informací.

Resumé

Hlavním cílem mé práce je seznámit širší laickou veřejnost s problémy, se kterými se pedagogové setkávají při každodenním kontaktu s romskými žáky ve školách. Zároveň by má bakalářská práce měla upozornit na ne vždy snadné podmínky, které jsou romským dětem ve školách k dispozici. Situace romské problematiky se zlepšuje, není však stále ideální. Má práce má nastínit, jak systém péče o romské děti funguje.

Klíčová slova

Rom, školství, vzdělání, pedagog, asistent

Resumé

The primary objective of my work is introducing the main problems, which educationalists encounter at schools in everyday communication with Romany/Roma pupils, to the general public. This Bachelor work should, simultaneously, draw attention to the non-simple conditions at schools, which are at Roma pupil's disposal. The situation of a Roma issue is getting better, although it is not ideal yet. My work should outline how the system of caring for Roma children works.

Keywords:

Roma/Romany, education, acquirement educationalist, assistant

Obsah:

Resumé	5
1 Úvod	7
2 Původ Romů	8
2.1 Romové za 2. sv. války	8
3 Koncepce romského národnostního školství	10
3.1 Vzdělanostní úroveň romské populace	12
3.2 Mateřská škola	14
3.3 Přípravné třídy	15
3.4 Základní škola	17
3.5 Střední školy	18
4 Asistent pedagoga	20
4.1 Asistent pedagoga v zákoně	22
5 Integrace Romů do společnosti	23
6 Vzdělávání Romů v zahraničí	25
6.1 Cikánská škola v Užhorodu	25
6.2 Přípravné třídy na Slovensku	26
7 Empirický výzkum	27
7.1 Vymezení problému	27
7.2 Stanovení cíle	27
7.3 Stanovení hypotéz	27
7.4 Metodologie výzkumu	27
8 Analýza výsledků vlastního šetření	29
8.1 Vlastní šetření	29
8.2 Závěr šetření	44
8.3 Vyhodnocení hypotéz	46
Závěr	48
Seznam použité literatury	49
Přílohy	50

1 Úvod

Téma pro svou práci jsem si zvolila z velmi prostého důvodu. Sama již třetím rokem pracuji jako asistent pedagoga a toto téma je mi tedy blízké. Touto prací bych chtěla nastínit problém vzdělávání Romů u nás, který je pro naši společnost stále velmi aktuální.

Mezi nejdůležitější faktory při práci s Romy a jejich integrace, je pochopit a respektovat odlišnost kultur, jejich zvyků a návyků. Velmi důležité je také vychovávat mladé pedagogy, kteří by se zaměřovali speciálně na práci s romskými dětmi.

Již velmi dlouhou dobu žijeme společně s Romy v jednom státě, stále se nám však nedaří sžítí. Je to možná také tím, že naše majoritní společnost pouze zná Romy jako problémovou minoritu. Neznáme a nezajímáme se o jejich historii, jejich hudbu, krásné pohádky, příběhy. Musím však podotknout, že sami Romové nemají však mnohdy chuť a zájem řešit s majoritní společností své problémy. Jejich odlišnost jak vzhledová, tak odlišný jazyk, jiná kultura nás majoritu často děsí.

Záměrem mé práce, její teoretické části, je seznámit se systémem našeho školství, jak se staví k romským žákům. Jaké koncepce vytváří ministerstvo školství k jejich integraci. Teoretická část práce, také seznamuje s problémy, se kterými se romské děti vypořádávají v určitých částech školní docházky.

Praktická část práce je zaměřena na romské děti a jejich pocity při vykonávání základní školní docházky. Pro porovnání s ostatními dětmi, jsem použila dotazníkovou metodu.

2 Původ Romů

Velká většina obyvatelstva naší republiky neví nic o původu Romů a velmi často mají pouze své vlastní zkreslené představy, kdo Romové jsou. Předkové dnešních Romů pocházejí z Indie. Dnešní mladí Romové mnohdy nechtějí uvěřit, že v nedávné době 30 – 35 let, jejich předci žili ve slovenských osadách nebo, že kočovali. Ale je potřeba znát svůj původ, uvědomit si své romství a v dobrém ho rozvíjet.

My „neromové“, bychom si měli uvědomit své předsudky a „neházet všechny do jednoho pytle“. Pravdou je *že, ko na džanel, na acha'ol* – kdo nezná, nepochopí, neporozumí. Absence vlastní psané historie Romů nutí české i zahraniční romisty, obracet se k dostupným historickým pramenům, k dobovým kronikářům a pátrat tak po jednotlivých poznámkách, které nám zanechali. Lze proto usoudit, že ne vždy se jedná o úplné, natož objektivní a nezájaté zprávy. (Davidová, 1995).

2.1 Romové za 2. sv. války

Druhou světovou válku řadíme mezi nejhorší období v romské historii. Společně s Židy, byli označeni za občany druhé třídy a byli považováni za rasové nebezpečí pro německý národ. Účel Německé národně socialistické strany byl naprosto jasný. Romové pracovali až do naprostého vyčerpání, které mělo za následek smrt.

Od roku 1936 až do konce války byly ve dvou německých městech Magdeburgu a Marzahnu sběrné tábory pro Romy. Později bylo nařízeno Romům zanechat kočovného života, který jim byl vlastní po celá staletí, a bylo jim nařízeno trvale se usadit. Kdo neuposlechl těmito rozkazům, byl poslán do kárného tábora. Kárné tábory byly zřizovány speciálně pro lidi „štítící se práce“. V Česku je asi nejvíce znám a často médií zmiňován pracovní tábor v Letech u Písku. Do takovýchto táborů byli posíláni Romové s ostatními

„asociály“ ve většině případů zcela bezdůvodně.

Bez zvláštního povolení nemohli svobodně cestovat, museli se zdržovat na místech, která jim byla nařizovaná policií.

Diskriminování Romů, kteří nebyli koncentrováni v táborech, neustále narůstalo. Důrazně bylo nařizováno umisťovat romské osady na přísně vyhraněná místa. Romové nesměli cestovat veřejnými dopravními prostředky, pokud nepředložili lékařské osvědčení, že nepřenášejí nakažlivé choroby. Do měst a obcí mohli vstupovat pouze ve vyhraněných dnech a hodinách. Takováto opatření vedla k absolutní izolaci a ke vzniku komunit.

Naše společnost považuje Romy za asociály. Nazýváme je asociálními, protože se odmítají přizpůsobit našemu stylu života, závisející na individuálním výkonu. My považujeme náš způsob života za normu, každý kdo vybočuje z našich norem, je pro nás nepřijatelný.

„Osvětím je historií – nepochopení zůstává realitou.“ Doslovná citace z knihy Evy Šotolové. (Šotolová, 2000)

3 Koncepce národnostního školství

Úkolem národnostního školství je především pěstovat národnostní uvědomění, současně však musí být podporováno integrování do většinové společnosti. Hlavní podstatou je vybavit žáky takovými vědomostmi, aby zvládali přechod do praktického života, byli schopni a svolni k dalšímu vzdělávání. Je nutné, aby pochopili, že bez vzdělání se hůře uplatní na trhu práce.

Romské děti a mládež v dnešní době dosahují obvykle vyššího vzdělání než jejich rodiče. Takováto tvrzení můžeme doložit nárůstem romských studentů na středních školách a učebních oborech.

Bohužel většina z romských dětí absolvuje zvláštní školu, po které se velmi špatně uplatňují na trhu práce, jak jsem již zmiňovala. Velkým problémem se také jeví neschopnost romské mládeže dokončit započatá studia, jak už na středních školách, tak na odborných učilištích. Pro romské studenty je v naší republice otevíráno cca 60 studijních oborů, po kterých mohou být plně kvalifikováni na vybranou práci.

Pojem „Rom(ka)“ bývá v různých kontextech chápán a používán různě. Za romského žáka/romskou žákyni považujeme člověka, který se za něj/ni sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil(a), a/nebo je za takového/takovou považován(a) významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů. Toto vymezení pojmu reflektuje společenskou skutečnost, že připsané romství může být jednou z příčin sociálního znevýhodnění. (GAC,2009)

V nejstarší generaci ještě můžeme najít ojediněle pologramotné občany. Většina z nich jsou však absolventy zvláštních škol nebo základních škol, které ukončují v nižších ročnících. Pokud jsou romští občané v něčem vyučeni, jedná se většinou o práce málo žádané a velmi málo placené.

Většina romských příslušníků komunit nemotivuje své děti k učení. Pokud ano nejsou schopni jim s učením pomáhat.

Romské děti, ve většině případů, nastupují školní docházku do základní školy. Do zvláštní školy může být dítě navrženo, není – li schopno rozumět požadavkům učitele, má odlišné socio – kulturní návyky, má odlišnou dynamiku osobnostního vývoje. Rodiče sami často chtěli volit právě zvláštní školy, protože jim toto prostředí je důvěrně známo. Školský zákon z roku 2005 počítá s postupným rušením zvláštních škol. Upřednostňuje se integrace do základních škol. S integrací to není vždy jednoduché. Děti potřebují zvláštní péči, jak při vyučování, tak o přestávkách. K takovýmto případům jsou zřizováni asistenti pedagoga. (Šotolová, 2008)

3.1 Vzdělanostní úroveň romské populace

Nízká vzdělanostní úroveň romského obyvatelstva je všeobecně známá.

Romové většinou zastávají pomocné práce, které nepotřebují kvalifikaci. Rodina a příbuzní na žáky nevytvářejí žádný tlak potřebnosti vzdělání.

Z následné tabulky, jejíž údaje jsou z roku 2001, při posledním sčítání lidu, domů a bytů vyplývá, že většina Romů absolvovala základní školu. Poté následují obory s výučním listem, za nimi je střední odborné bez maturity. Další vzdělání jako úplné střední s maturitou, nástavbové studium nebo vysokoškolské vzdělání má jen velmi malý počet Romů. Obecně se dá říci, že vyššího vzdělání dosahují muži.

Tabulka č.1: Obyvatelstvo v ČR podle národnosti, podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Nejvyšší ukončené vzdělání	Národnost romská			Obyvatelstvo celkem		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
bez vzdělání	299	375	674	16 483	21 449	37 932
neukončené základní	231	235	466	10 237	13 118	23 355
základní vzdělání	2 477	2 400	4 877	672 840	914	754
vyučení bez maturity	530	290	820	279	698 429	708
střední odborné bez maturity	374	216	590	811 104	683 588	692
učební obory s maturitou	32	10	42	82 561	42 720	125 281
úplné střední všeobecné s maturitou	46	36	82	153 399	277 583	430 982
Úplné střední odborné s maturitou	107	120	227	703 833	874 821	654
nástavbové studium	13	18	31	63 645	124 469	188 114
vyšší odborné vzdělání	15	8	23	50 014	58 126	108 140
vysokoškolské bakalářské	9	5	14	22 673	23 442	46 115
vysokoškolské magisterské	70	36	106	396 656	286 834	683 490

vědecká příprava	7	2	9	26 051	6 803	32 854
nezjištěno	100	106	206	61 292	51 835	113 127
děti do 15 let	1 839	1 740	3 579	849 004	805 858	1 654 862
obyvatelstvo úhrnem	6 149	5 597	11 746	4 982 071	5 247 989	10 230 060

(SLDB, 2001)

3.2 Mateřská škola

S nástupem Romů do mateřských škol bývá problém. Z vlastní zkušenosti vím, že když to není povinné, tak se to Romů jakoby netýká. Uvažuje se o zavedení povinné docházky do mateřské školy pro Romy, alespoň dva roky před nástupem do školy.

Mateřská škola musí vytvořit příznivé podmínky pro zapojení romských dětí do činnosti. Bohužel se velmi často stává, že děti nejsou schopné se zapojit. Často nerozumí požadavkům učitelky. Učitelka, podle nich, užívá výrazové prostředky, které nikdy neslyšeli a kterým nejsou schopni porozumět. Hygienické návyky jsou pro ně také velkým problémem. Nikdo by nevěřil, co může za údiv způsobit takové mytí rukou před jídlem a po něm. Děti i v pěti letech nedokážou popsat různá zvířata, nepoznají barvy, neznají žádné básničky.

V literatuře, která se zabývá problémy Romů v mateřských školách, se často objevuje myšlenka, že by sama učitelka měla mít alespoň malou slovní zásobu romských slovíček. Dítě by tak k ní mohlo pociťovat větší důvěru. Nedovedu si však představit, jak by učitelky z mateřských škol měli získávat tuto kvalifikaci. Snad v nějakých kurzech pořádaných

ministerstvem školství. Zatím jsou však takovéto teorie pouze „na papíře“.

Dále je často zmiňováno postupné vytvoření podmínek k tomu, aby současně s rozvojem češtiny mohl být rozvíjen i jazyk romský. Nutno však podotknout, že ne všechny rodiny romštinou doma mluví. Malé děti ji často už neovládají vůbec.

Jako potřebné se jeví vypracovat a uplatňovat motivační a akcelerační programy projektů rozvoje dětí z málo podnětných rodin. (Šotolová, 2008)

3.3 Přípravné třídy

Hlavním důvodem k vytváření těchto tříd, byl stav, kdy většina romských dětí byla vyučována ve zvláštních školách. Za přispění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vznikají přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí. Celkový počet přípravných tříd v naší republice je asi okolo 150ti.

Hlavním cílem práce učitelů z přípravných tříd je připravit děti z nevyhovujícího prostředí k bezproblémovému začlenění do prvních tříd základních škol, kde je důležité předejít problémům, které přicházejí s nástupem do školy. První třídy jsou základním stavebním kamenem v utváření postojů žáků k dalšímu vzdělávání.

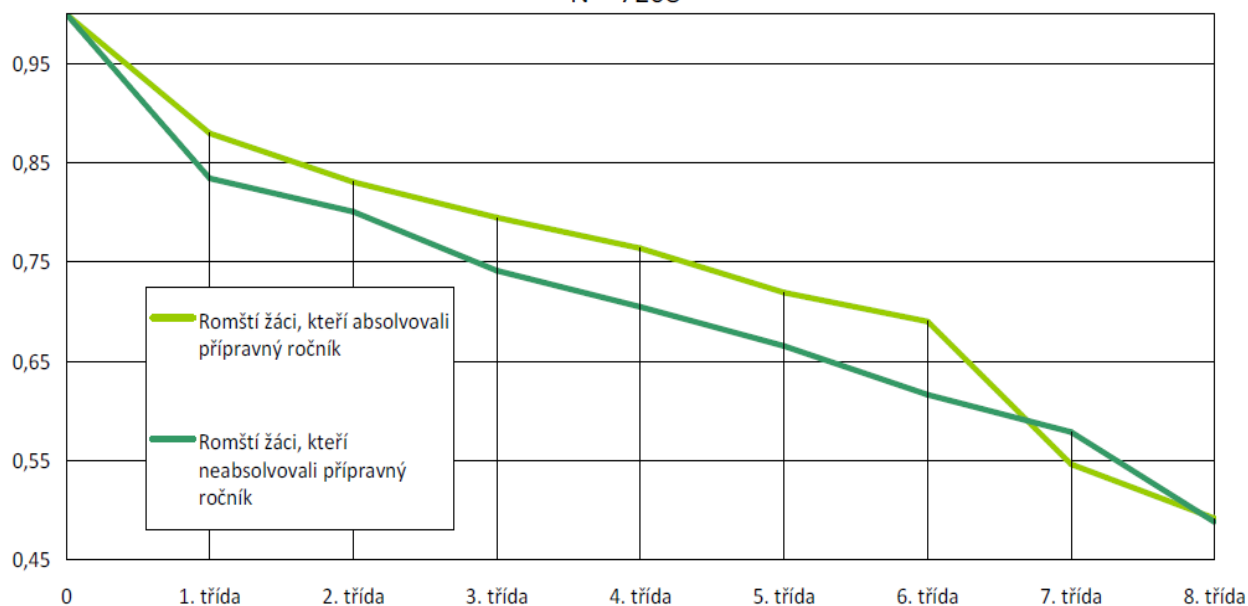
Cíle se dosahuje uplatňováním nejrůznějších výchovně vzdělávacích prostředků. Základem je organizovaná činnost dětí – hraní her, rozhovory, tématické procházky, hudebně – pohybové činnosti i výuka, která je podobná té školní. Jako velmi motivující pro romské děti se jeví tělesná, hudební a výtvarná výchova. Přípravná třída se zřizuje, je – li přihlášeno alespoň 7 dětí.

V roce 2003 byl proveden monitoring úspěšnosti přípravných tříd. Výsledky byly jednoznačné. Závěr zní: Přípravné třídy jsou efektivní. Romské děti mají specifické problémy ve školách. Absolventům přípravných tříd se jednoznačně lépe daří při započítí školní docházky. Lépe rozumějí požadavkům učitelů. Naopak bylo zjištěno, že zakládání přípravných tříd při zvláštních školách se efektivně nejeví. Problém také je, že se přípravné ročníky nezřizují v dostatečném množství.

Přípravné třídy jsou upřednostňovány také rodiči romských dětí. Hlavním důvodem je neplacení žádného poplatku, jak tomu bývá v mateřské škole. Jako dobrým začátkem se jeví neplacení školkovného poslední rok před nástupem do školy pro všechny děti. Je možno předvídat, že to některé rodiče motivuje, aby své děti do školek začali posílat. Nelze opominout jednu z nevýhod přípravných tříd, a to je skutečnost, že je – li žák zařazen do přípravné třídy až po odložení školní docházky, což je ve většině případů, měl by docházku dokončit až po uplynutí 15ti let, kdy mu skončí povinná školní docházka. V mnoha případech dochází k tomu, že při dosažení 15ti let děti skončí s povinnou docházkou a základní školu již nedokončí. (Němec, 2005)

Vliv přípravného ročníku na pravděpodobnost přežití dětí v původní třídě na škole hlavního vzdělávacího porudu

N = 7208

(GAC, 2009, s. 33)

3.4 Základní škola

Z celku romských dětí, které ve školním roce 2007/2008 nastoupily do 1. třídy, jich 13 procent započalo své vzdělávání na specializovaných základních školách. V tomto ohledu existuje podstatný rozdíl ve srovnání s dětmi ostatními, neboť z jejich celkového počtu jich na specializované školy začaly chodit jen dvě procenta. Tento podíl se v obou případech výrazně neproměnil po dobu posledních pěti školních let. Jinak řečeno, pravděpodobnost, že dítě rovnou začne navštěvovat speciální základní školu, aniž by přišlo do styku s běžnou základní školou, je pro romské dítě šestkrát vyšší než u jeho neromského vrstevníka. I na základních školách hlavního vzdělávacího proudu s malým zastoupením romských dětí se přitom romské děti v průměru pěti školních let podílí na nástupech do 1. třídy 31 procenty.

Nástup do první třídy je jedním z důležitých problematických bodů vzdělávacích trajektorií. Už v první třídě opustí svou třídu (propadem či odchodem na specializovanou ZŠ) přibližně tři romské děti z každých dvaceti nastupujících. V zásadě zde nejsou přítomny významné rozdíly mezi chlapci a dívkami, byť dívky jsou vzhledem k faktu, že se lépe vyrovnávají s přechodem v systému výuky, o něco úspěšnější.

V první třídě je pro romské děti největším problémem zejména český jazyk. Z domova si děti často do školy přinášejí horší znalost českého jazyka než jejich vrstevníci, navíc často vyrůstaly pouze doma a nepoznaly tak žádnou formu předškolní přípravy. V současnosti se setkáváme se třemi hlavními nástroji, jejichž cílem je vyrovnávat deficity při nástupu do školní docházky:

mateřské školy

přípravné ročníky

**asistenti pedagoga pro žáky se
sociálním znevýhodněním**

(GAC, 2009, s. 30 a 31)

Při nástupu do základní školy je třeba neuplatňovat testy, které jsou často standardizované pro neromskou populaci. Je třeba vytvářet přátelskou atmosféru pro rozvoj romského dítěte a pěstovat v něm pocit lidské důstojnosti. Předávat dětem pozitivní informace o jejich kultuře, historii Romů. Jako přínosné se zdají být také vyrovnávací třídy pro žáky v 1. ročníku ZŠ. Jedná se o třídy velmi málo početné, kde má učitel dostatek času věnovat se žákům individuálně, pomoci s konkrétním problémem. Bylo by zajímavé vypracovat projekt pro romské třídy, ve kterých by byl zvýšen počet hudební a pohybové výchovy.

Problém nastává také při prvním kontaktu s rodiči. Rodiče romských žáků sami nemívají dobré vzpomínky na svou základní školu. Učitelé si většinou volají rodiče, až když se něco přihodí a je nutno řešit nějakou krizovou situaci. Rodiče se ihned staví do ofenzívy a není jednoduché s nimi komunikovat. (Šotolová, 2008)

3.5 Střední školy

V rámci uplatnění romské mládeže vyvstává otázka o zřizování speciálních rodinných škol, které by měli za úkol doplňovat vzdělání i těm, kteří řádně nedokončili základní školu. Na takovýchto školách by se učili především jak pečovat o rodinu, domácnost, děti. Také základy vaření, šití a jiných domácích prací. Důležité je, aby získali kvalifikaci a profesionální uplatnění.

V odborných učilištích je třeba vytvářet specifické podmínky pro vyučení romských žáků v jim přiměřeném oboru. Odvíjet se od jejich vlastních tradic, zabývat se řemesly, která jim byla vlastní jako košíkářství, hrnčířství, kovářství, ale i obory pro jiné společenské uplatnění – stavebnictví, oděvnictví, zpracování kůže a dřeva, opravy hudebních nástrojů.

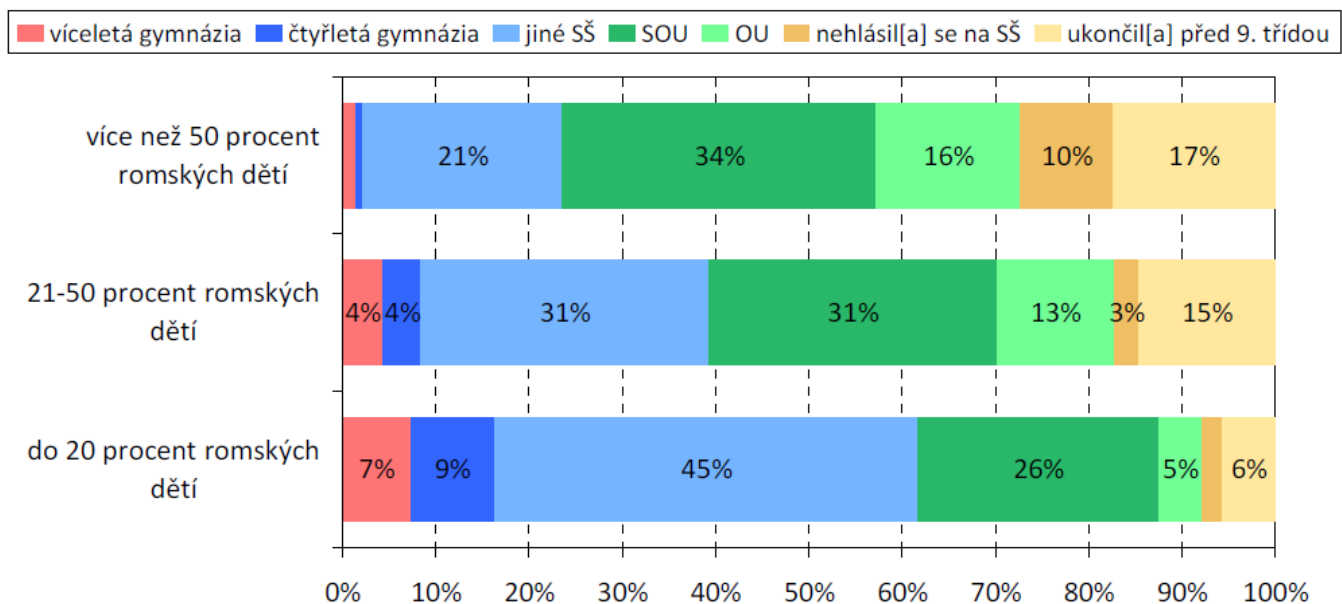
Studenty, kteří mají skutečný zájem o vzdělání, je třeba směřovat na práci, která může pomoci s problémy, týkající se především komunity Romů. Mnozí Romové lépe

přijímají „své“ sociální pracovníky.

Jako smysluplné se jeví otevírání kurzů, které pořádají různé střední školy i pro Romy, kteří nedokončili povinnou školní docházku. (Šotolová, 2008, s. 41)

Následný graf uvádí počty romských žáků, kteří navštěvují buď SOŠ a SOU, jiné SŠ, gymnázia nebo zda ukončili školní docházku devátou třídou nebo ukončili školní docházku ještě před řádným ukončením ZŠ.

Struktura odchodů ze ZŠ HVP směrem k SŠ podle podílu romských dětí na škole
(průměr za pět školních let)

(GAC, 2009, s.38)

4 Asistent pedagoga

MŠMT doporučuje základním a zvláštním školám, kde se vzdělává větší počet Romů zřizovat funkci asistent pedagoga. Náplň práce stanovuje ředitel školy podle potřeb školy. Asistent pedagoga je pomocný pracovník, který spolupracuje s třídním učitelem, konzultuje s ním problémy spojené s dětmi. Bývá přítomen přímo ve třídě.

S žáky pracuje asistent samostatně a individuálně. V současné době pracují jako asistenti ve většině případů ženy, ale nutno podotknout, že i muži začínají projevovat zájem. (Němec, 2005, s.12)

Já sama pracuji jako asistent pedagoga a u romských dětí se mi velmi úspěšně daří vyučovat předměty, ze kterých si mohou odnést nějaký výrobek. V pracovních činnostech to může být pouhé zhotovení koráلكového náhrdelníku nebo náramku. Je příjemné vidět, jak jsou pyšné na své vydařené výrobky.

Ve výtvarné výchově malujeme obrázky různými technikami, které 2 děvčata, kterým jsem asistentem, nikdy předtím neviděli. V případě těchto dvou děvčat probíhá integrace v ZŠ střídavě. Někdy mají chuť k práci, jindy vůbec žádnou. Jedna z děvčat se učí podle programu zvláštní školy druhá pomocné školy. Pedagogický asistent na naší škole je proto, že tato děvčata mají i výchovné problémy, jelikož působím na málotřídní škole, kde jsou třídy spojeny do dvou ročníků, není možné se jim individuálně věnovat. Nehledě na to, že dokážou narušit průběh celého vyučování.

Asistent pedagoga se nám na škole velmi osvědčil. Zamezili jsme spoustě problémům. I ve výuce je zřejmý pokrok. S děvčaty se mi podařilo navázat velmi dobrý vztah. Důvěřují mi, což je pro mě jako pedagoga velmi cenné. Velmi si také vážím toho, že mi nelžou. Vybuovali jsme si vztah, ve kterém není třeba lhát. Na druhou stranu musím podotknout, že určité problémy stále přetrvávají, především ve vztahu k ostatním spolužákům a pedagogům. Na těchto vztazích bude třeba i nadále pracovat.

Podle Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů v nich působících (MPSV, 2006) se dají shrnout následující výhody a nevýhody, které souvisí se zavedením pozice asistenta pedagoga na škole:

Výhody:

- a) Asistent pedagoga je jedním z mála pozitivních vzorů, a to i pro neromské děti. Je důkazem toho, že Rom může získat zaměstnání, že vzdělání má smysl.
- b) Činnost asistenta pedagoga má výrazný vliv na zlepšení školní docházky a školních výsledků žáků.
- c) Asistent pedagoga výrazně posiluje důvěru romských dětí i rodičů ke škole.
- d) Asistent pedagoga předchází nedorozuměním mezi rodinou a školou, která mají často příčinu v kulturní odlišnosti.
- e) Asistent pedagoga bývá dobrým znalcem prostředí, ze kterého děti přicházejí, je si vědom zvláštností chování a zvyků, nevidí v nich schválnosti a nevychovanost či zanedbanost, dokáže pozitivně ovlivnit změnu chování.

Nevýhody:

- a) Rodiče příliš spoléhají na komunikaci s asistentem, což zvyšuje jejich pasivitu v komunikaci se školou jako institucí.
- b) Asistent pedagoga může být některými vnímán jako podpora pouze jedné skupině žáků. Pochází-li z romského prostředí či přímo z lokality, kde žije více nepříbuzenských rodin, část obyvatelstva lokality může odmítnout komunikovat a spolupracovat vzhledem k vzájemné „mezi-rodinné“ nevráživosti a nedůvěře.
- c) Nejistý přísun nutných finančních prostředků na zaplacení funkce – ve stávajícím systému má škola povinnost žádat o prostředky na funkci každý rok, s čímž je spojena značná administrativa. Vedle toho nemá ani jistotu, zda dotaci získá a uzavírá tudíž s asistentem obvykle smlouvu na dobu určitou. Tento stav je samozřejmě demotivující i pro samotné asistenty. (GAC, 2009 s. 35)

4.1 Pedagogický asistent v zákoně

Nově přináší funkci asistent pedagoga Zákon č. 563/2004 Sb. ČR o pedagogických pracovnících a o změně dalších zákonů s účinností od 1.1.2005. Pedagogický asistent je zde brán jako pedagogický pracovník, který vykonává přímou pedagogickou činnost.

Vzdělání potřebné pro asistenty pedagoga není přímo specifikováno. Akreditované kurzy pedagogického minima realizovala do roku 2006 obecně prospěšná společnost Humanitas – Profes. Náplní tohoto kurzu bylo získat orientaci v problematice pedagogicko – psychologické a v osvojení komunikačních dovedností. Tento kurz je v současné době nedostačující vzhledem k nízké hodinové dotaci (80 hodin) a v rozdílné vzdělanosti pedagogických asistentů. Společně byli vzděláváni asistenti se základním a středoškolským vzděláním.

Potřebné vzdělání podle zmiňovaného zákona 563/2004 Sb. ČR o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, mohou asistenti pedagoga získat odbornou způsobilost vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním oboru v oblasti pedagogických věd, vyšším odborným vzděláním v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku, úplným středním vzděláním v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů, středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo základním vzděláním a absolvování akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. (Šotolová, 2008, s. 61)

5 Integrace Romů do společnosti

Podmínkou zvýšení vzdělanostní úrovně romského etnika je akceptování etnických, sociálních a kulturních odlišností ve výchovném procesu. Je velkým problémem integrovat romské děti do škol, aniž by byli postupně integrováni do společnosti, ve které se stále cítí být cizinci.

Romské děti jsou velmi závislé na své rodině, na svém společenství. Často nechtějí chodit do škol, kde se nedozvídají nic o svém etniku. Také jejich fluktuace je velmi častým jevem ve školách.

Úroveň vzdělanosti Romů je neobyčejně nízká. Různými výzkumy bylo zjištěno, že romské děti v porovnání s ostatními častěji propadají a jsou klasifikováni druhým nebo třetím stupněm z chování.

Mezi hlavní příčiny školního neúspěchu se řadí odlišnost jazykového vývoje, odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy.

V romské komunitě je známé, že na prvním místě v rodině je vždy dítě právě narozené. Ostatní děti, mnohdy jen o málo starší, se musí umět o sebe postarat. Romští rodiče mívají zájem o děti v nižších ročnících školní docházky nebo je-li dítě nejmladší v rodině, tak zájem může být i dlouhodobější. Z toho plyne nedostatečná příprava na školu, rodiče nejví zájem dětem pomáhat. Mnohdy ani samy nerozumějí zadaným úkolům.

Jednou z nejhlavnějších příčin proč romské děti nezvládají výuku, je skutečně jejich nezvládání vyučovacího jazyka.

Děti romského etnika často nemívají pomůcky potřebné k vyučování. Pomůcky, které jim rodiče nakoupí na začátku školního roku, zpravidla velmi záhy poztrácejí a nové jim již nenakoupí. Je to dáno i tím, že rodiny žijí s penězi ze dne na den. V době výplat, dávek sociální pomoci je v jejich domě patrná hojnost jídla a pití, ovšem zbývající části měsíce vyplňují dny „hubené“. To ovšem souvisí s vystačením finančních příjmů, které jsou potřebné po celý měsíc. Romské rodiny v rámci svých příjmů, by mohly také finanční prostředky ušetřit.

Další příčinou je, že vzdělání u Romů nezaujímá v jejich hodnotové orientaci

významnější postavení. Romové jsou orientováni hmotně ve snaze vyrovnat se co nejrychleji po vnější stránce ostatnímu obyvatelstvu. Rom, který se rozhodne pro získání vzdělání, nastoupí nesmírně složitou cestu, která je svoji náročností neadekvátní společenské a ekonomické prestiži na jejím konci.

Vztah učitelů k romským žákům je výrazně ovlivňován úrovní vědomostí o romském etniku. Tlak veřejného mínění, neuspokojivá spolupráce s romskou rodinou, nízká socio-kulturní úroveň některých rodin to vše přispívá k přístupu k romským dětem. (Němec, 2005), (Nečas, 1993, s. 54)

6 Vzdelávání Romů v zahraničí

6.1 Cikánská škola v Užhorodu

Jedním z důležitých momentů v přístupu k vzdělání a výchově Romů bylo otevření samostatné Cikánské školy v Užhorodu, která byla otevřena 22. prosince 1926. V tomto hlavním městě tehdejší Podkarpatské Rusi žilo v romské osadě 182 Romů, z toho 80 bylo dětí ve věku školní docházky.

Romové se na stavbě školy efektivně podíleli. O děti bylo postaráno po všech stránkách. Měli možnosti stravování, hygieny, zdravotní péče, dobročinné spolky se jim staraly o ošacení a o materiál na ruční práce.

Práce byla rozdělována na chlapeckou a dívčí. Chlapci většinou modelovali z hlíny a děvčata se učila šít, vyšívát. Chlapci měli jako povinný předmět hru na housle. Po půl hodině následovala přestávka.

Žáci dosahovali dobrých výsledků. Účast na vyučování byla téměř stoprocentní. Na učitele byly kladeny obrovské požadavky. Zprvu musel na děti mluvit romsky, protože slovensky nebo rusky ještě hovořit neuměli.

Cikánská škola v Užhorodu byla velkým přínosem, přes veškeré snahy se však nepodařilo začlenit romské děti do obecných užhorodských škol. Způsobila to na jedné straně nechť rodičů romských dětí posílat je do školy, na druhé straně se objevovaly protesty rodičů užhorodských dětí, aby jejich děti nemusely s Romy sedět v lavici. Některé děti, které ukončily cikánskou školu, navštěvovaly měšťanskou školu nebo některou odbornou školu.

Cikánská škola v Užhorodu byla za druhé světové války uzavřena. Tato škola byla první svého druhu v celé Evropě. (Šotolová, 2000)

6.2 Vzdělávání Romů ve Slovenské republice

V poslední době se věnuje na Slovensku velká pozornost přípravným třídám, které se v posledních letech evidovaly jako nulté ročníky. V převážné většině jsou do přípravných tříd zařazováni žáci po důkladné speciálně - pedagogické diagnostice. Cílem takovýchto přípravných ročníků je intenzivní působení na dítě ve formách výchovně – vzdělávacího procesu. Výchovné působení užívá prvky z 1. ročníku ZŠ, ale zároveň si děti hrají jako v mateřské škole. Aby bylo dosaženo vytyčených cílů, je nutné třídy dobře personálně ošetřit.

Důležitou podmínkou v práci s těmito dětmi je mít s nimi dobrý vztah, důležitá je odborná způsobilost.

I na Slovensku vidí jako dobré východisko v zavedení asistentů pedagoga do výuky. Na rozdíl od ČR musí asistenti na Slovensku ovládat romský jazyk, mít středoškolské vzdělání, zájem o práci s dětmi, ochotu rozšiřovat si pedagogické vědomosti, připravenost k sociální práci, aktivní práci s romskou komunitou a individuální zájem o rodiny s dětmi. (Zelina a kol., 2002)

Na Slovensku také proběhl výzkum, který se zabýval mimo jiné účinností profese asistentů pedagoga. Výzkum realizoval Milan Portik. Mezi důležité závěry bezpochyby patří, že u sledovaných žáků byly zaznamenány pocity spokojenosti, pozitivní prožívání výchovného a vzdělávacího procesu, což je v souladu s hypotézou o opodstatnění práce asistentů. (Šotolová, 2008)

7 Empirický výzkum

7.1. Vymezení problému

Ve výzkumu jsem chtěla zjistit, jaké pocity zažívají romští žáci při navštěvování jejich školy. Zda mají ze školy radost, zda vnímají své úspěchy nebo neúspěchy a zda jim záleží na jejich školních výsledcích.

Také jsem se snažila zjistit, jak vnímají své učitele, jestli mají pocit, že jim učitelé pomáhají v jejich snažení. Zajímalo mě, jak vnímají žáci sami sebe.

Cíl mého výzkumu je zjistit jaké pocity ze vzdělávání mají romští žáci, jak hodnotí sebe sama ve spojení se školou a jaký vztah mají ke svým učitelům.

7.2 Stanovení hypotéz

Pro výzkum jsem si stanovila tyto hypotézy:

H1: Romští žáci mají častěji negativní vztah ke vzdělání, než pozitivní.

H2: Romské děti se častěji domnívají, že je učitelé nemají rádi, než že je rádi mají.

H3: Romským dětem nezáleží na školních výsledcích.

7.3 Metodologie výzkumu

Jako metodu mého výzkumu jsem zvolila dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval 18 otázek, které měly za úkol zjistit, jaké pocity zažívají děti při návštěvě jejich školy a jejich vztah ke škole obecně.

Stavba dotazníku

- 1) První soubor otázek měl za úkol zjistit:
  - jaký vztah mají děti ke škole
  - zda je učení baví
  - jestli chodí do školy rády
  - zda se jim ve škole líbí

- 2) Druhý soubor otázek zjišťoval:
  - vztah žáků a učitelů
  - zda je učitelé chválí
  - v jakém rozsahu učitelé žákům pomáhají

- 3) Ve třetím souboru otázek jsem zjišťovala:
  - jak děti hodnotí samy sebe ve spojitosti se školou
  - jestli jsou spokojeni se svými školními výsledky
  - zda mají snahu o zlepšení svých školních výsledků

Z dotazníku budu zjišťovat, jaký vztah mají romské děti ke škole v porovnání s ostatními dětmi. Zjistím, zda jim záleží na školních výsledcích a na škole jako takové.

Respondenti

Dotazníky jsem zadala k vypracování do základní a praktické školy ve větším městě. Respondenty jsou žáci školy, kteří navštěvují 6. – 9. ročník. Výzkumu se účastnilo celkem 55 žáků, z toho 27 romských (11 dívek, 16 chlapců) a 28 žáků ostatních národností. Záměrně uvádím ostatní, protože v ostatních nejsou pouze žáci z majoritní společnosti, ale mohou to také být žáci vietnamského původu apod.

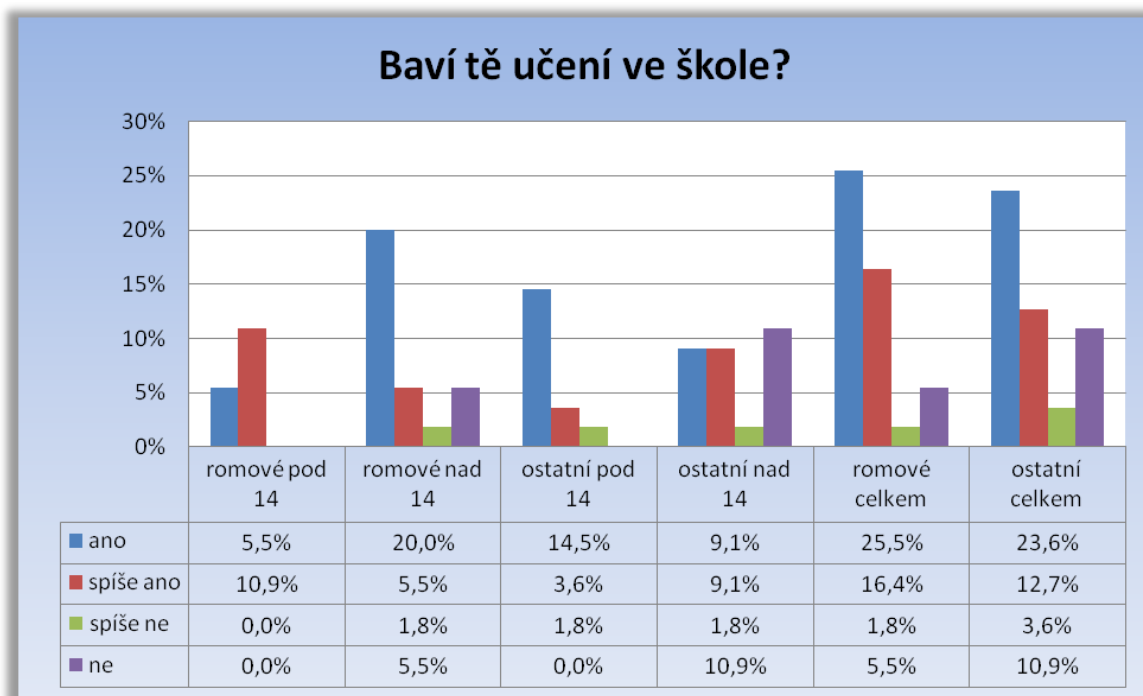
Všechny žáky jsem ještě rozdělila na žáky pod 14 let a nad 14 let.

8 Analýza výsledků vlastního šetření

8.1 Vlastní šetření

První 3 otázky v dotazníku byly pouze informativní. Za úkol měly zjistit, zda bude dotazník vyplňovat dívka či chlapec. Druhá otázka zjišťovala věk respondenta a třetí otázka zjišťovala, kterou třídu respondent navštěvuje.

Další otázka, čtvrtá, již byla konkrétní. Zjišťovala jsem, zda žáky baví učení ve škole.

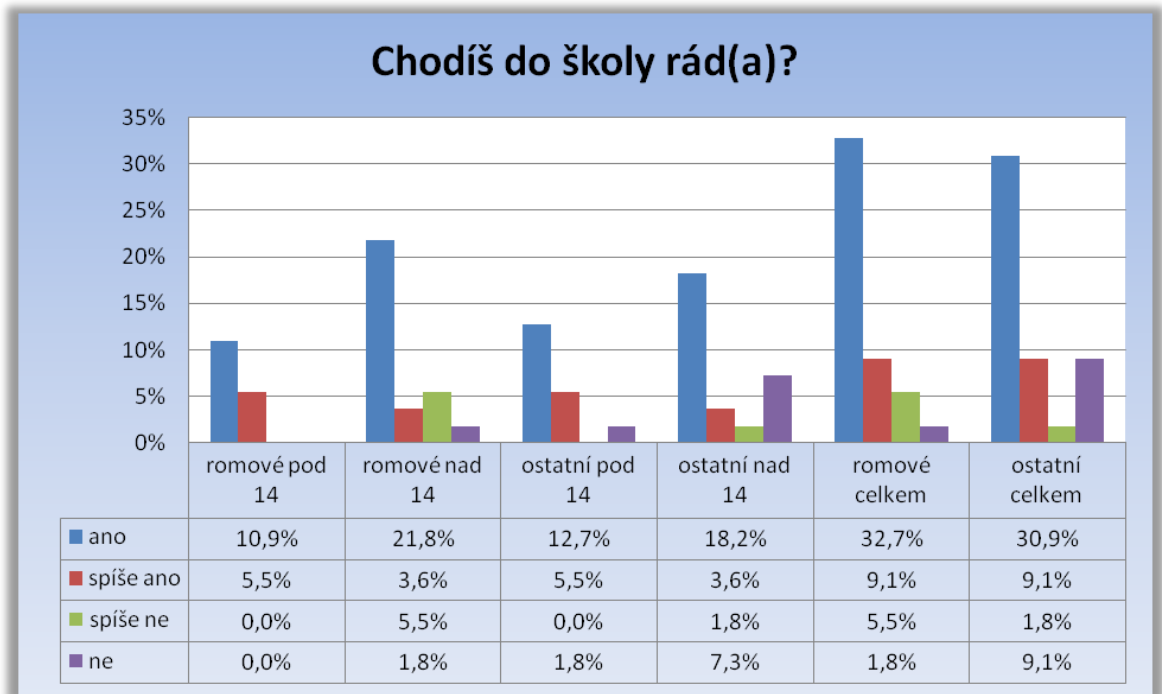
Z odpovědí vyplývá, že 25,5 % romských dětí učení v jejich škole baví. Zajímavé je, že učení více baví starší žáky romského původu. Zatím co u mladších dětí pod 14 let je to

5,5 %, tak u starších je to už 20 %. Spíše učení baví mladší děti v 10,9 %, a starší v 5,5 %. Spíše nebaví nebo nebaví učení mladší romské žáky v 0 % a starší romské žáky v 1,8 % a nebaví v 5,5 %. Zjištění je pozitivní, jelikož vyplývá, že romské žáky učení baví a oslovuje.

U ostatních dětí bylo zjištěno, že je učení baví ve 14,5 % u mladších žáků a v 9,1 % učení spíše baví 9,1% mladších žáků 16,4 % starších žáků. Učení spíše nebaví 3,6 % ostatních žáků a 10,9 % žáků učení nebaví vůbec.

Z odpovědí vyplývá, že děti obecně učení baví, nejsou znát velké rozdíly mezi romskými dětmi a mezi dětmi ostatními.

V další otázce se pokusím zjistit, jak děti rády navštěvují školu.

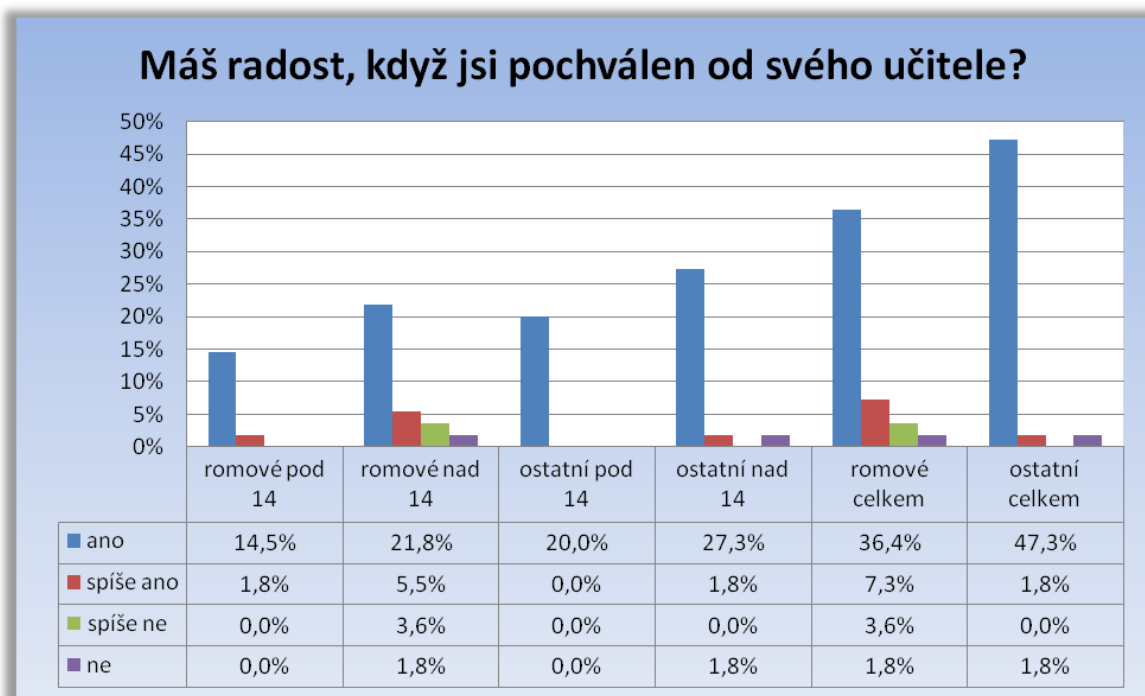
Výsledky na otázku zda děti chodí rády do školy, jsou následující. Ukazuje se, že starší romští žáci ve 21,8 % mají školu rádi. Zatím co v mladším souboru romských žáků se ke školní práci kladně staví 10,9 % a spíše kladně staví 5,5 % respondentů, u starších žáků se spíše kladně staví 3,6 % žáků.

Ostatní děti mají kladný přístup ke škole ve 40 %.

Pokud jde o negativní přístup, tak romské děti v 7,3 % nemají školu rády. Ostatní děti se negativně vyjádřily v 10,9 %.

Závěrem vyplývá, že romští i ostatní žáci mají téměř shodný přístup v tom, jak rádi navštěvují svou školu.

Další otázkou je, zda mají žáci radost z pochvaly od svého učitele.

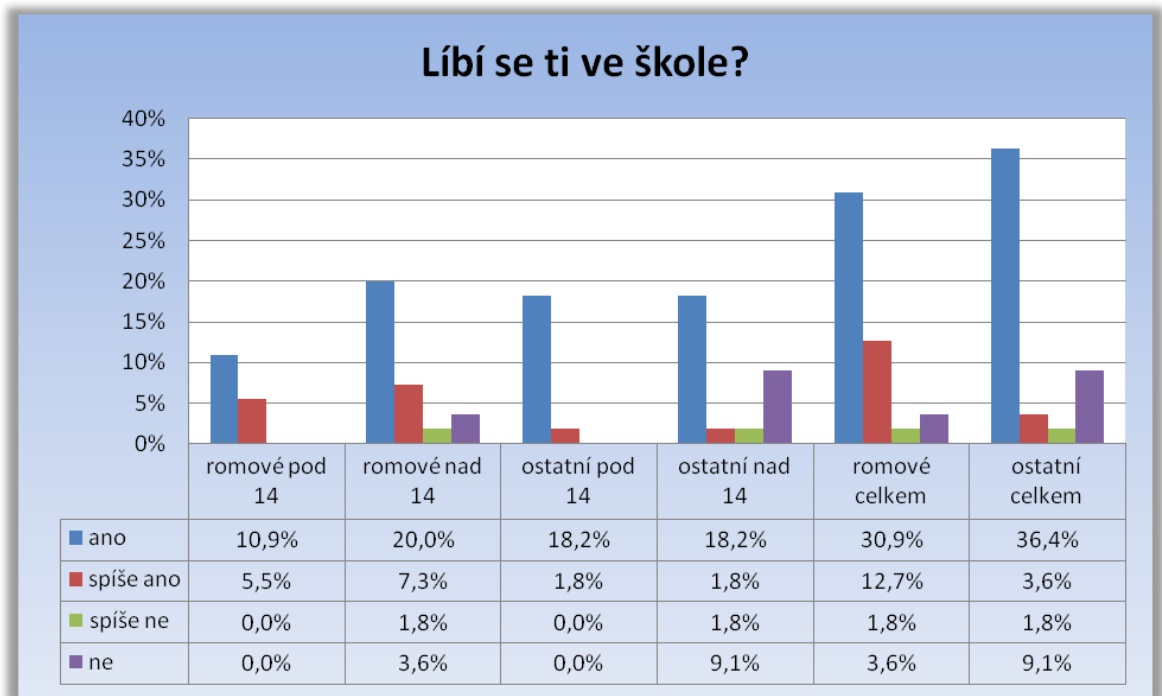

Radost z pochvaly od učitele mají většinou všechny děti bez rozdílu. Radost mají nebo spíše mají romské děti ve 43,7 %. U ostatních dětí je to 49,1 %.

Negativně se k pochvale staví 5,4 % romských žáků a 1,8 % ostatních žáků.

Výsledky šetření k této otázce dopadly, podle předpokladu. Děti skutečně mají radost z pochval a negativní hodnocení bylo zřejmě zapříčiněno neoblíbou učitele, ale procento negativity je velice malé.

Zda se žákům líbí ve škole, zjišťovala další otázka.

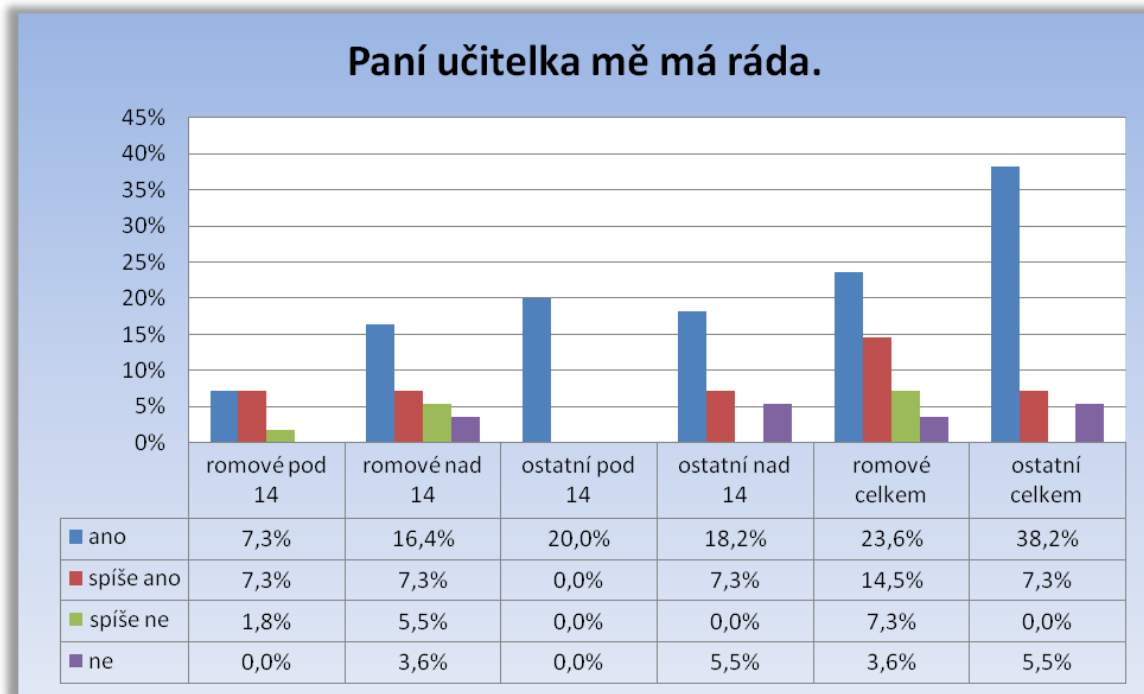
Výsledky otázky libosti školy vyšly zajímavě. Nejvíce mají v libosti školu romské děti nad 14 let ve 20 %. Ve škole se mladším romským dětem líbí nebo spíše líbí v 16,4 %. U ostatních dětí se celkem ve 40 % ve škole líbí.

Ve škole se nelíbí v 5,4 % romským dětem a u ostatních dětí je to 10,9 %.

Z výsledků vyplývá, že se všem dětem ve škole líbí, což je pozitivní informace.

Paní učitelka mě má ráda...

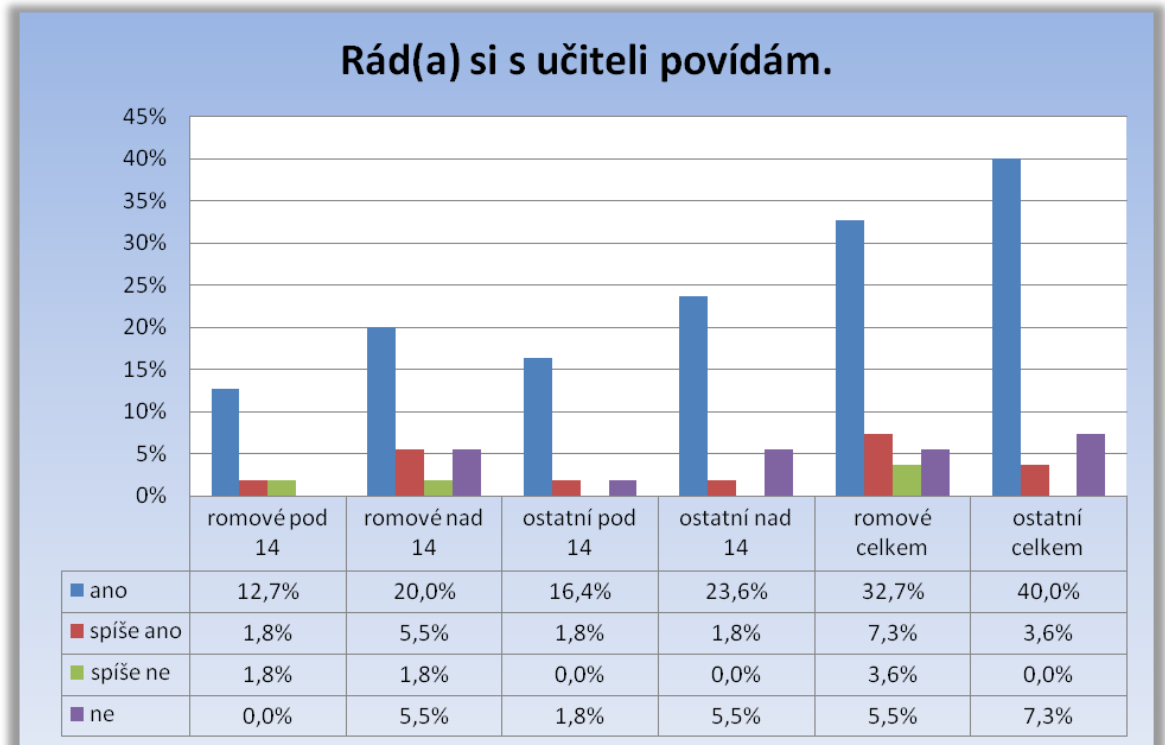

Velmi mě potěšilo, že děti cítí, že učitelé ve škole je mají rádi. Z výsledků vyplývá, že 38,1 % romských dětí, se domnívá, že je učitelé mají rádi nebo spíše rádi. Negativní pocit má 10,9 % romských žáků.

Ostatní žáci pocítují ve 45,5 % kladné pocity ze strany učitele. Negativní pocity mají ostatní žáci v 5,5 %.

Nepatrně větší procento ostatních žáků, se domnívá, že je učitelé mají rádi, romští žáci si to myslí o něco méně.

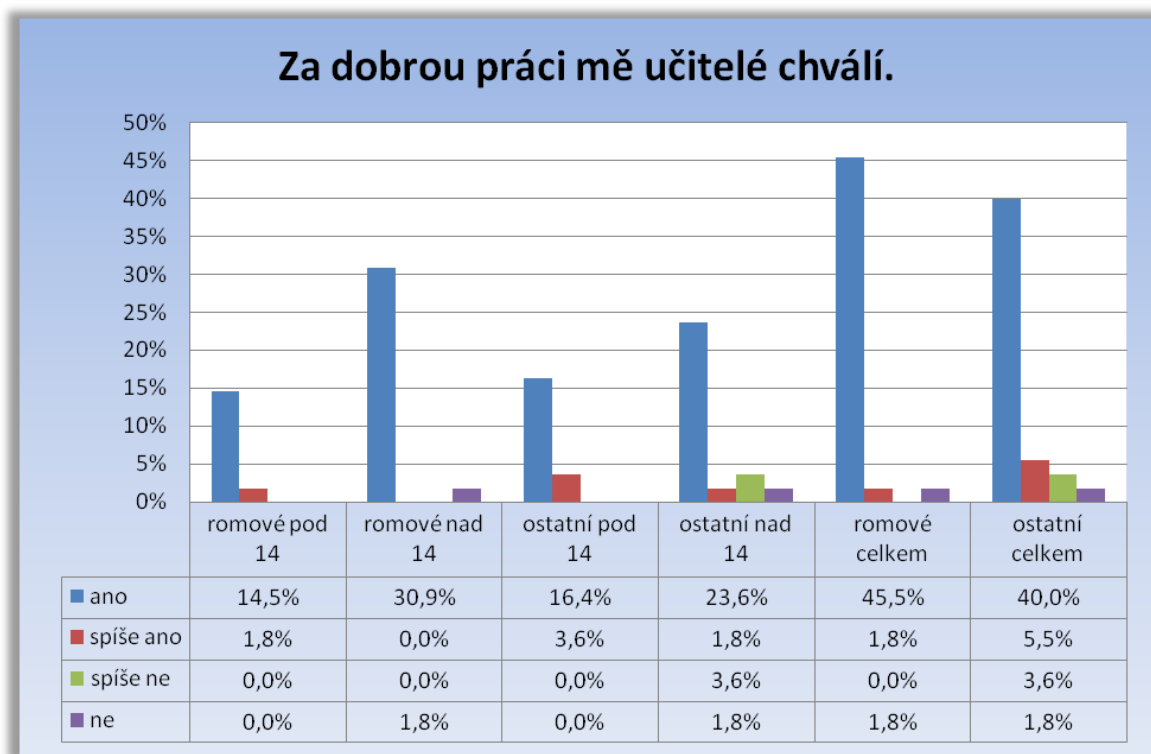
Rád (a) si s učiteli povídám...

Na tuto otázku respondenti odpovídali vesměs pozitivně. Romské děti kladně odpověděly ve 40% ostatní odpovídaly kladně ve 43,6%. Spíše ne nebo ne odpovědělo 9,1% romských dětí. 7,3% ostatních dětí odpovědělo ne nebo spíše ne.

Potvrzuje se, že děti obecně si rádi povídají s učiteli, mají rády, když se o ně učitelé zajímají a naslouchají jim.

Za dobrou práci mě učitelé chválí...

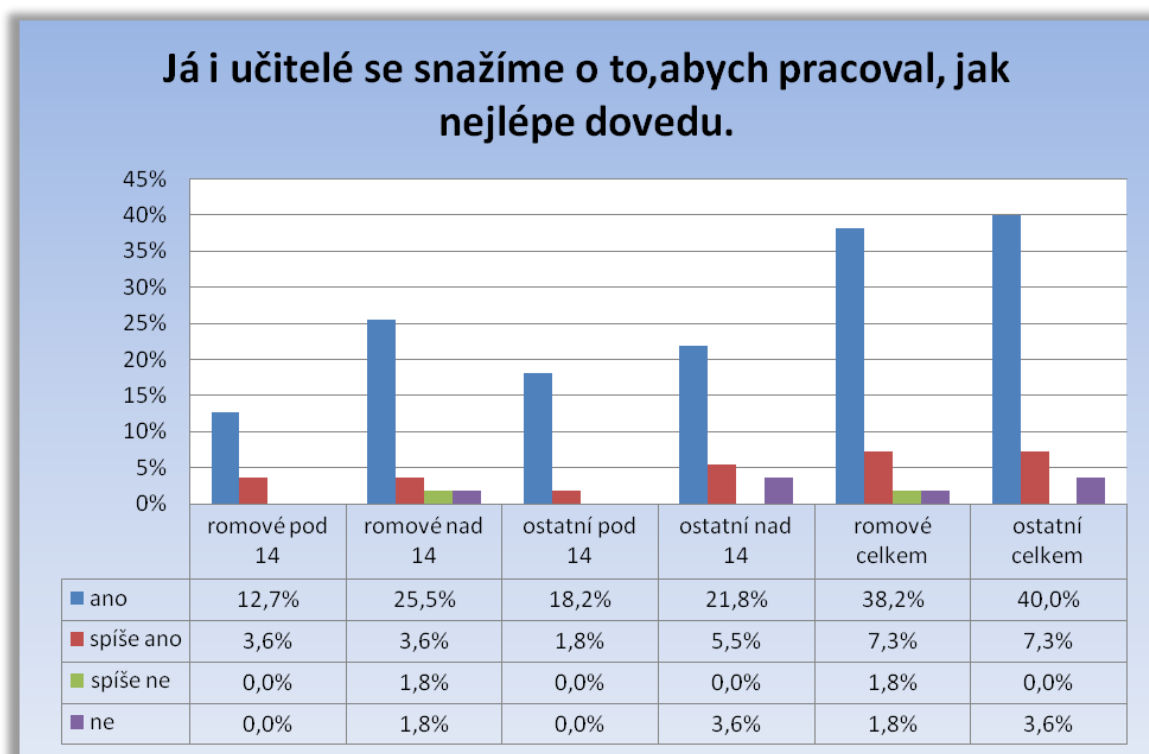
V této otázce je vidět, že škola žákům poskytuje velmi dobrou péči. Děti cítí, že je učitelé mají tendence chválit, jak jen to je možné.

Romské děti uvádějí, že je chválí nebo spíše chválí učitelé ve 47,3 %, ostatní děti mají pocit chválení ve 45,5 %.

Pocit největšího chválení mají romští žáci na d 14 let.

Negativní hodnocení uvádí pouze 1,8 % romských žáků a 5,6 % žáků ostatních.

Já i učitelé se snažíme o to, abych pracoval, jak nejlépe dovedu...

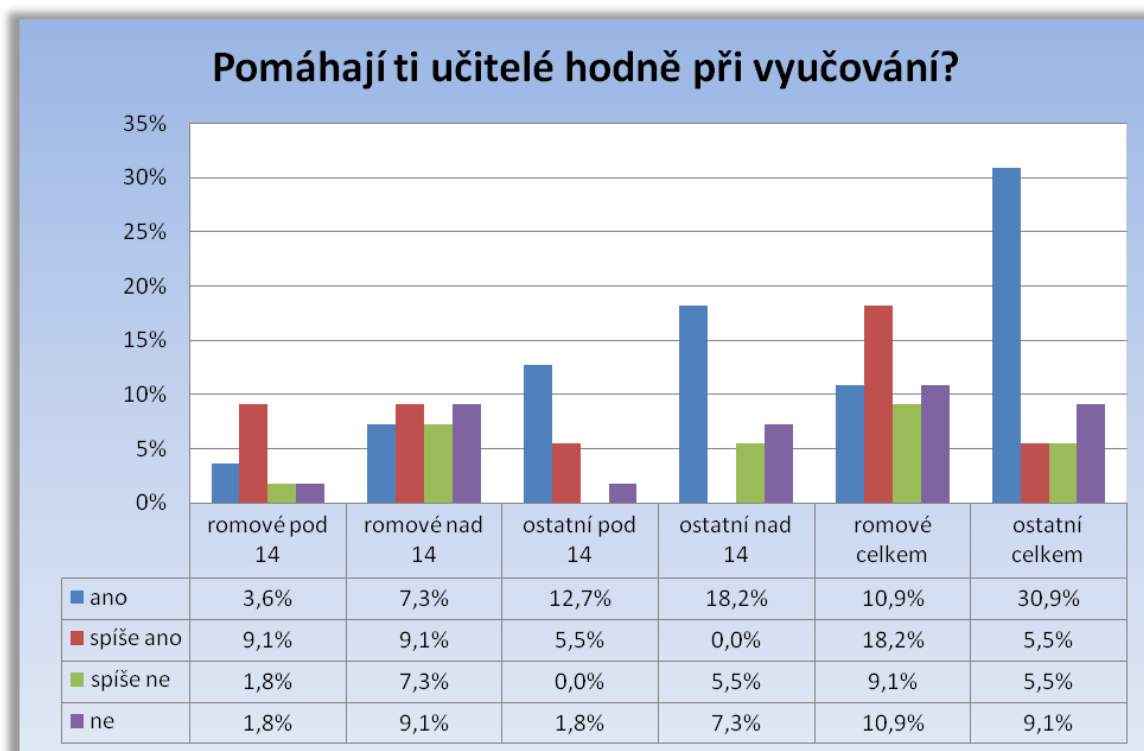

Převážná většina žáků je přesvědčena o tom, že skutečně pracují jak nejlépe dovedou a učitelé jim v tom zdatně sekundují. Kladně nebo spíše kladně odpovědělo celkem 45,5 % romských žáků. U ostatních žáků je procento kladných odpovědí 47,3 %. Výsledky šetření jsou opět téměř totožné.

Spíše negativně nebo negativně se ke školní práci staví celkem 3,6 % romských žáků a 3,6 % žáků ostatních.

Ze sledovaného vyplývá, že úplně nejlepší vztah k práci ve škole, mají romské děti pod 14 let, což je zajímavé zjištění.

Další otázka zjišťovala míru pomoci učitelů při vyučování.

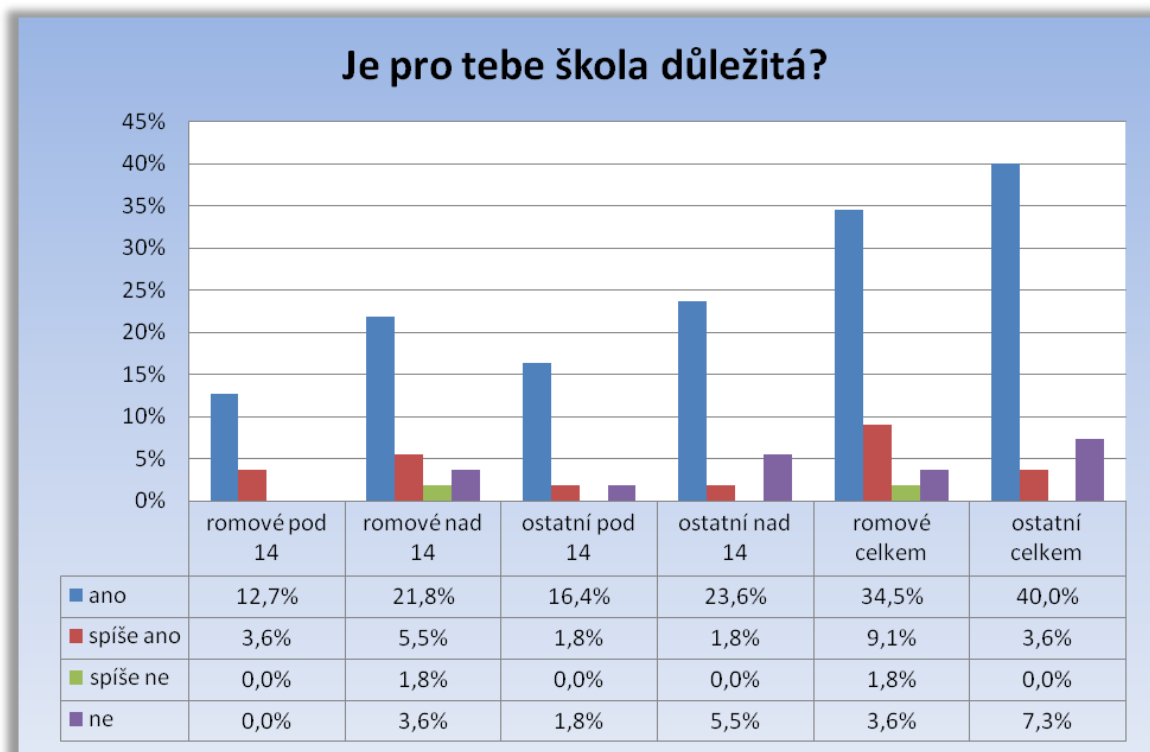

V této otázce jsou odpovědi velmi různorodé. U romských dětí pod 14 let, je nejvíce odpovědí u spíše ano. U romských dětí nad 14 let jsou všechny odpovědi téměř shodné. Někteří žáci vnímají pomoc učitelů více, někteří méně. V celkovém procentu odpovědí romských žáků je nejvíce odpovědí u spíše ano a to 18,2 %. Zajímavé je, že odpovědi ano a ne jsou u romských žáků zastoupeny shodně a to 10,9 %.

Ostatní žáci mají pocit, že jim učitelé pomáhají více než žákům romským, vyplývá to z výzkumu. Celých 30,9 % všech ostatních žáků se domnívá, že jim učitelé hodně pomáhají při vyučování.

Závěrem lze říci, že ostatní žáci vnímají intenzivněji pomoc učitelů při vyučování než romští žáci.

Otázka zda je pro žáky škola důležitá, přináší velmi příjemné zjištění.

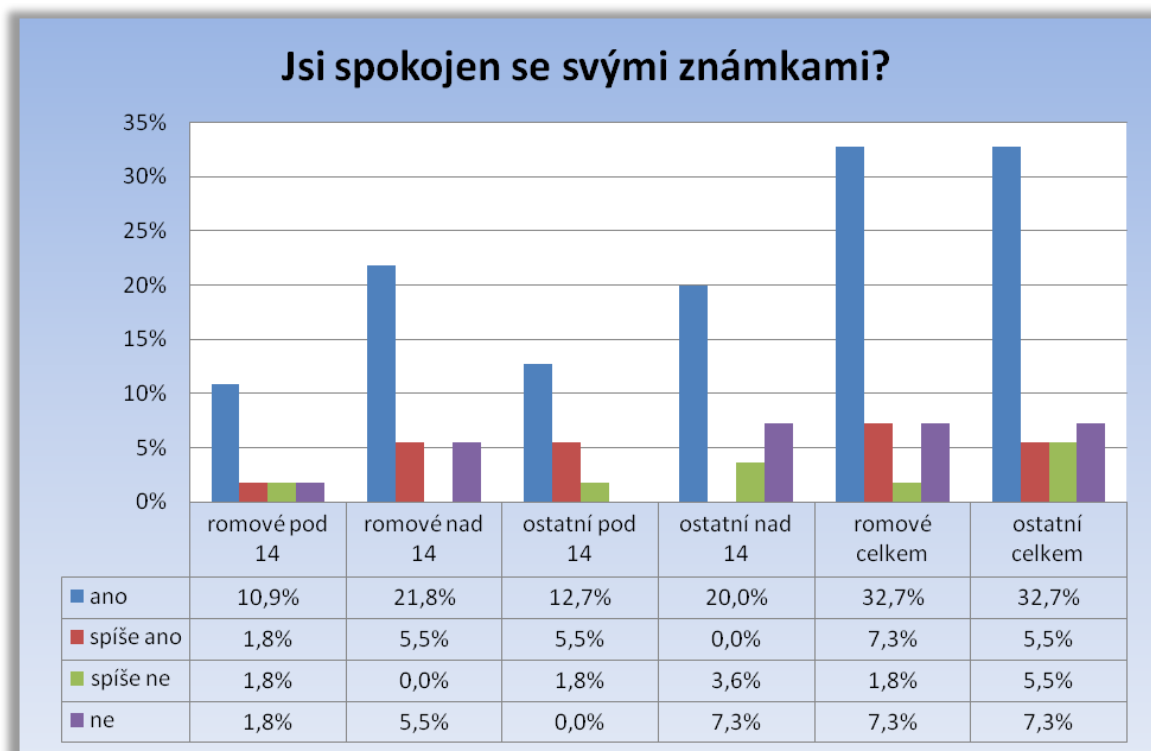

U této otázky překvapivě shodně romští i ostatní žáci uvádějí, že pro ně je škola důležitá nebo spíše důležitá

Romští žáci celkem uvádějí, že je pro ně škola důležitá ve 43,1 %. Pro všechny ostatní žáky je škola důležitá ve 43,6 %.

Negativní odpovědi u romských žáků dosahují 5,4 %. U ostatních žáků je to 7,3%. Závěrem lze říci, že všichni žáci považují školu za důležitou.

Jsi spokojen se svými známkami?

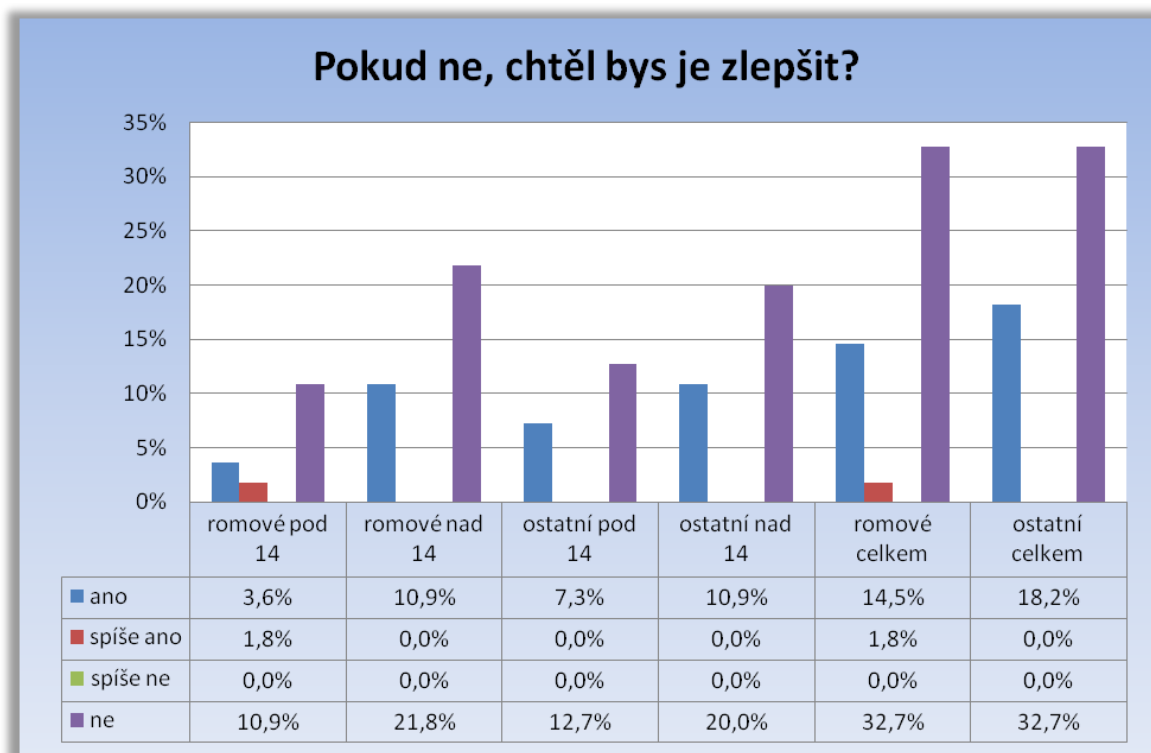
Odpovědi na otázku zda jsou žáci spokojeni se svými známkami, jsou překvapivé. Všichni žáci se domnívají, že mají známky takové, aby s nimi byli spokojeni. Zaleží to na subjektivním pocitu každého žáka.

Kladně nebo spíše kladně odpovědělo 40 % romských žáků. Ostatní žáci odpověděli kladně nebo spíše kladně ve 38,2 %.

Nespokojenost se svými známkami vyjádřilo 9,1 % romských žáků a 13,8 % žáků ostatních.

Závěrem lze říci, že většina žáků ze zkoumaného vzorku je spokojena se svými známkami

Na otázku pokud nejsou spokojeni a chtěli by své známky změnit odpověděli žáci takto.

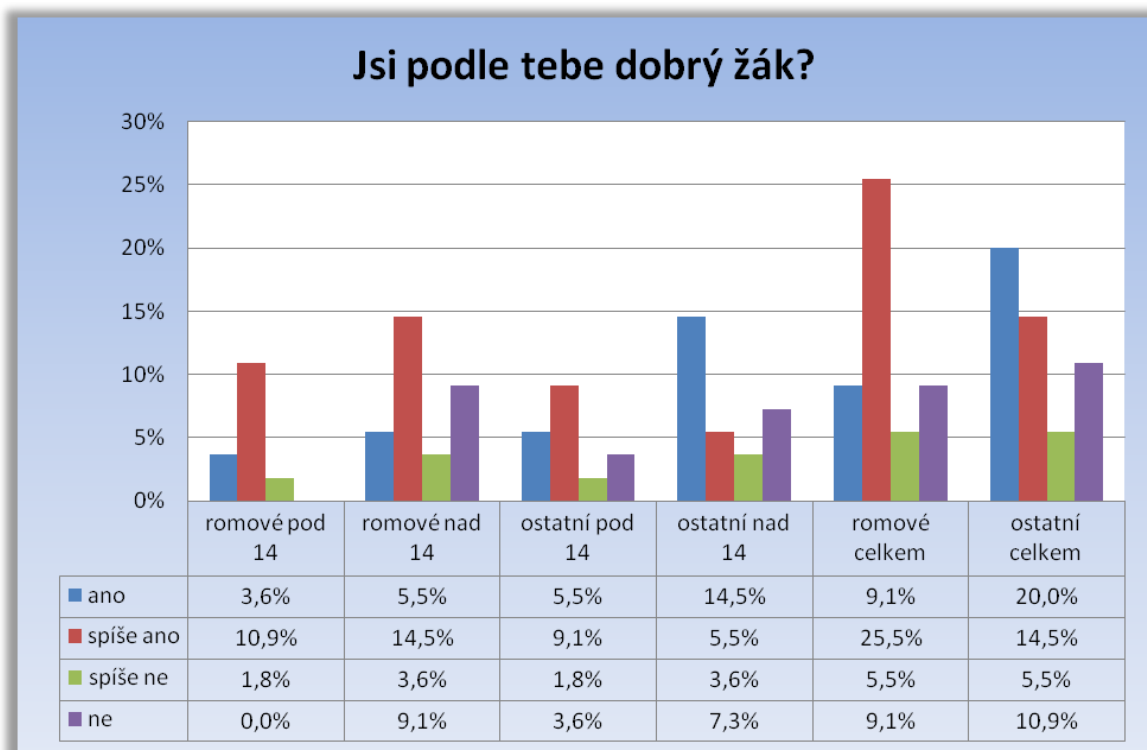

Největší procento u odpovědi ne, znamená, že většina žáků je spokojena se svými známkami a nechce na tomto stavu nic měnit.

Přesto však 16,3 % romských žáků uvádí, že by své známky zlepšit chtěli. 18,2 % ostatních žáků uvádí, že by chtělo zlepšit své známky také.

Autoevaluační posouzení žáků dopadlo následně.

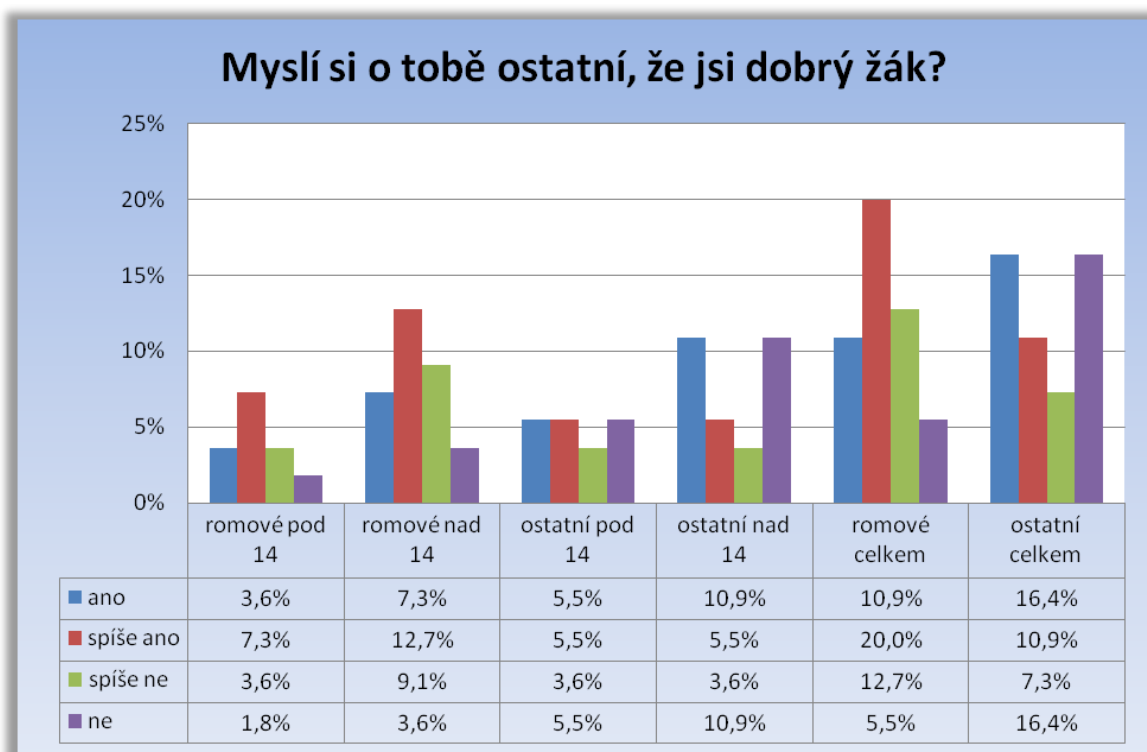

Posoudit, zda jsem dobrý žák, muselo být pro dotazované těžké. Nejvíce odpovědí u spíše ano, je toho důkazem. Romští žáci celkem kladně odpověděli ve 34,6 %. Ostatní žáci odpověděli kladně ve 34,5 %.

Negativně odpovědělo 14,6 % romských žáků a 16,4 % žáků ostatních.

Větší procento všech žáků se považuje za dobrého žáka, což je pozitivní informace. Opět to záleží na subjektivním posouzení žáků.

Myslí si o tobě ostatní, že jsi dobrý žák?

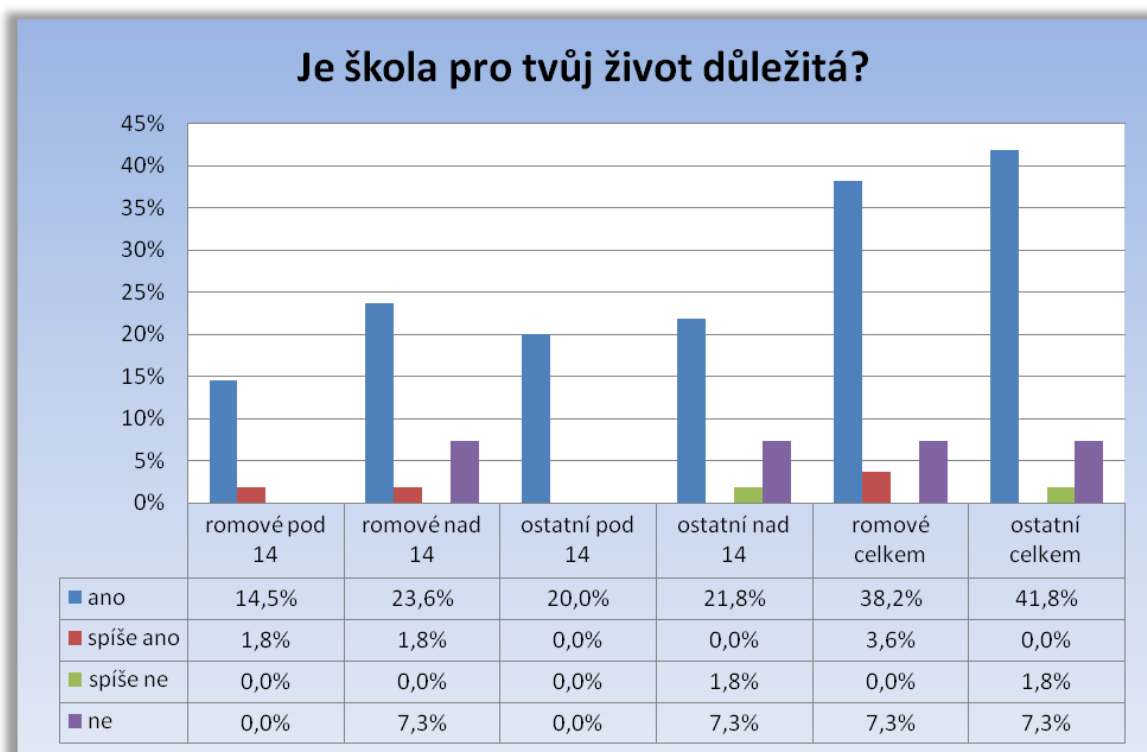

Tato otázka byla obzvlášť těžká. Žáci se museli zamyslet nad tím, jaké je jejich postavení ve třídě a jak je vnímají ostatní.

Výsledky jsou nejednoznačné 23,7 % ostatních žáků se domnívá, že je ostatní nepovažují za dobré žáky. Současně si však myslí 27,3 % stejných žáků, že je ostatní berou jako žáky dobré.

Romští žáci jsou na tom podobně. 30,9 % si myslí, že je ostatní považují za dobré žáky. Naopak 18,2 % romských žáků si myslí, že je ostatní za dobré žáky nepovažují.

Poslední otázka se týkala tématu, zda je škola pro život žáků důležitá.

Poslední otázka dopadla nad očekávání. Většina všech žáků odpověděla, že škola je pro jejich život důležitá.

Romští žáci uvádějí, že ve 41,8 % je škola pro život důležitá. Ostatní žáci uvádějí, že je pro ně škola důležitá ve 41,8 %.

Zamítavě se k otázce staví 7,3 % romských žáků a 9,1 % ostatních žáků.

Závěrem lze říci, že žáci vnímají školu pro svůj život jako důležitou součást.

8.2 Závěr šetření

Závěry šetření jsou mnohdy zajímavé. V mnoha otázkách není rozdíl mezi odpověďmi romských žáků a žáků ostatních.

U otázky zda baví žáky učení ve škole, odpověděli všichni žáci téměř shodně, že ano nebo spíše ano ve více než 40 %.

Další otázka zda žáci chodí rádi do školy, uvádějí, že ano také ve více než 40 %.

Máš radost, když jsi pochválen od svého učitele? Tato otázka byla velmi jednoznačná, téměř všichni žáci bez rozdílu, uváděli, že ano. Romští žáci 44,7 % a ostatní 49,1 %.

Zda se žákům líbí ve škole, zjišťovala v pořadí již sedmá otázka. Výsledek byl opět pozitivní. Všem žákům se ve škole líbí nebo spíše líbí v 83,6 %.

Paní učitelka mě má ráda, toto konstatování měli žáci vyvrátit nebo potvrdit. Výsledek byl opět pozitivní 83,6 % je výborný výsledek. Žáci cítí vřelý vztah od učitelů nebo učitelek.

Rád (a) si s učitelem povídám. Na tuto otázku odpovědělo záporně celkem 16,4 % všech žáků. Kladně odpovědělo více než 80 % všech dotazovaných.

Zda žáky učitelé chválí za dobrou práci, měla zjišťovat další otázka. Výsledek je velmi pozitivní. 92,8 % všech dotázaných odpovídalo kladně.

Více než 90 % všech žáků odpovídá kladně na konstatování, že on (ona) i učitelé se snaží o to, aby pracovali co nejlépe.

Otázka zda žákům učitelé hodně pomáhají při vyučování, záporně odpovědělo 34,6 % všech žáků. Kladně odpovědělo 29 % romských žáků a 36,4 % ostatních žáků.

Otázka: Je pro tebe škola důležitá? Na tuto otázku se mi dostalo překvapivých odpovědí. Celých 87,3 % všech žáků odpovědělo, že škola je pro ně důležitá. 12,7 % všech žáků odpovědělo na otázku záporně.

Zda jsou žáci spokojeni se svými známkami, posoudili takto. 78,2 % všech respondentů odpovědělo ano nebo spíše ano.

O zlepšení známek uvažuje 34,5 % všech žáků. Nejvíce odpovědí bylo u odpovědi ne. Žáci jsou vesměs se svými známkami spokojeni.

69,1 % všech žáků se subjektivně domnívá, že jsou dobrými žáky.

58,2 % všech žáků si myslí, že je ostatní vidí jako dobré žáky. U těchto dvou otázek je vidět, že se žáci hodnotí velmi kladně. Domnívám se, že je to také tím, že učitelé jim neustále posilují sebevědomí, že jejich práce a snažení má smysl.

Nutnost školy pro svůj život vidí kladně 83,6 % všech žáků, což je velmi dobrý výsledek.

Závěry mého výzkumného šetření se zdají jako celek pozitivní. V zařízení, kde výzkum probíhal, je zřejmé, že učitelé a žáci mají dobré vztahy, žáci si uvědomují snahu učitelů vést je k dobrým výkonům.

Odpovědi romských a ostatních žáků jsou si velmi podobné. Všichni žáci si uvědomují, že škola je pro jejich budoucí život důležitá. Musíme však brát ohled na to, že žáci nemuseli odpovídat zcela pravdivě.

8.3 Vyhodnocení hypotéz

H1: Romští žáci mají častěji negativní vztah ke vzdělání, než pozitivní.

-jaký vztah mají děti ke škole

-zda je učení baví

-jestli chodí do školy rády

-zda se jim ve škole líbí

41,8 % romských žáků uvádí, že chodí do školy rádi. Zábavu při učení zažívá více než 40% romských žáků. Více než 43% všech romských žáků uvádí, že se jim ve škole líbí.

Porovnáme – li tabulky u odpovědí, tak kladné odpovědi převažují, je tedy jasné, že romští žáci nemají negativní přístup ke vzdělání. **Hypotéza se nepotvrdila.**

H2: Romské děti se častěji domnívají, že je učitelé nemají rádi, než že je rádi mají.

-vztah žáků a učitelů

-zda je učitelé chválí

-v jakém rozsahu učitelé žákům pomáhají

Pomoc při vyučování pocítuje 29% romských žáků. Nejvíce kladných odpovědí jsem zaznamenala u otázky spíše ano. Více než 47% romských žáků uvádí, že je učitelé při vyučování chválí. Více než 45 % romských žáků uvádí, že ve spolupráci s učiteli, se snaží o co nejlepší školní výsledky.

Porovnané grafy s tabulkami jasně vykazují převahu kladných odpovědí, je tedy zřejmé, že se děti nedomnívají, že by je učitelé neměli rádi. **Hypotéza se nepotvrdila.**

H3: Romským dětem nezáleží na školních výsledcích.

-jak děti hodnotí sami sebe ve spojitosti se školou

-jestli jsou spokojeni se svými školními výsledky

-zda mají snahu o zlepšení svých školních výsledků

Se svými známkami je spokojeno 40% romských žáků. Nejvíce jsem tedy zaznamenala kladných odpovědí. 25 % romských žáků se domnívá, že jsou spíše dobrými žáky. Pokud nejsou žáci spokojeni se svými známkami, vyjádřili touhu po jejich zlepšení.

Podle závěrů dotazníkových šetření vyplývá, že většině romských žáků záleží na jejich školních výsledcích. **Hypotéza se tedy nepotvrdila.**

Závěr

Romové v české republice, jsou uznáni jako národnost, kterou mohou přiznat při sčítání lidu a na matrice. Je však zajímavé, kolik Romů se otevřeně hlásí ke své národnosti. Jsou to především příslušníci romské odborné a umělecké inteligence, představitelé romských hnutí a sdružení, ale i Romové střední a mladší generace.

Postupně v hodnotách Romů dochází k přeměně myšlení a především chápání hodnot. Konzumní statky začínají být v mladších romských komunitách na prvním místě hodnotového žebříčku. Maloměšťácký způsob života začíná u řady z nich převažovat a opouštějí své tradiční hodnoty, začínají se projevovat tak, jak by bylo neslučitelné s hodnotami a vnitřními zákony skupiny, jimiž se Romové dříve řídili. V současné době je největší rozpor v hodnotách je pravděpodobně odkládání dětí do kojeneckých ústavů, podvádění jeden druhého, nejednota apod. (Davidová, 1995)

Část Romů se však se svým romstvím přímo neztotožňuje. Bude třeba delšího času, aby tlaky předchozích společností na typicky romské projevy přestaly působit. Věřím, že další generace Romů dojdou k sebeuvědomění v pozitivním slova smyslu. Z výzkumného šetření vyplývá, že romské děti mají ke vzdělání pozitivní vztah, uvědomují si, že škola a vzdělání má velký vliv na jejich budoucnost.

Seznam použité literatury

- Šotolová, E.: Vzdělávání Romů. Praha: GRADA, 2000, 95 stran. ISBN 80-7169-528-9
- Šotolová, E.: Vzdělávání Romů. Praha: Karolinum, 2008, 123 stran. ISBN 978-80-246-1524-0
- Němec, J.: Včela má pilu aneb Přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Brno: Univerzita Masarykova v Brně, 2005. 85 stran ISBN 80-210-3727-X
- Nečas, C.: Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 1993, 100 stran. ISBN 80-7067-310-9
- Zelina, M. a kol.: Vzdelávanie Rómov a multikultúrna koexistencia. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002, ISBN 80-8068-152-1
- Davidová, E.: Cesty Romů. Olomouc: UPOL, 1995, 245 stran. ISBN 80-7067-533-8
- Soubor textů k romské problematice: Romové – reflexe problému. SOFIS 1997, 106 stran. ISBN 80-902439-0-8
- Sčítání lidu, domů a bytů k 1.3.2001-obyvatelstvo, byty, domy a domácnosti Česká republika. Praha: Český statistický úřad, 2003, 263 s. ISBN 80-7223-934-1.
- Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žákyň a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit: Projekt financován MŠMT, zpracovatel dat, fa GAC, Praha, 2009, 68 stran

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník pro žáky základní školy a praktické školy Kladno

- 1) Jsem chlapec / dívka

- 2) Je mi ..... let

- 3) **Do které třídy právě chodíš?**

- 4) **Baví tě učení ve škole:**
  - a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Ne

- 5) **Chodíš do školy rád?**
  - a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Ne

- 6) **Máš radost, když jsi pochválen od svého učitele?**
  - a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Ne

- 7) **Líbí se ti ve škole?**
  - a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Ne

- 8) **Paní učitelka mě má ráda.**
  - a) Ano
  - b) Spíše ano

- c) Spíše ne
- d) Ne

9) Rád(a) si s učiteli povídám.

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

10) Za dobrou práci mě učitelé chválí.

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

11) Já i učitelé se snažíme o to, abych pracoval, jak nejlépe dovedu.

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

12) Pomáhají ti učitelé hodně při vyučování?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

13) Je pro tebe škola důležitá?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

14) Jsi spokojen se svými známkami?

- a) Ano

- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

15) Pokud ne, chtěl bys je zlepšit?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

16) Jsi podle tebe dobrý žák?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

17) Myslí si o tobě ostatní, že jsi dobrý žák?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

18) Je škola pro tvůj život důležitá?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne